

RS AU § 88 Uppdrag kring vattenförsörjning

Ärendenummer: RS 2025/1782

Arbetsutskottets förslag till regionstyrelsen

- Informationen godkänns.

Sammanfattning

Regionstyrelsen fick vid sitt sammanträdet 2 september 2025 information gällande den särskilda händelsestab som arbetat under den ansträngda vattenförsörjningssituationen under sommaren 2025. Styrelsen fick också en lägesbild över nuvarande situation på VA-området samt planer för åtgärder på kort och lång sikt.

Regionstyrelsen beslutade vid sammanträdet att ge regiondirektören ett uppdrag att återkomma till regionstyrelsen med en samlad bild av både Region Gotlands arbete med vattenrelaterade frågor och förutsättningarna för vattenförsörjning i hela det gotländska samhället, och utifrån målen i den regionala utvecklingsstrategin.

Denna delåterrapportering innehåller dels ett PM som beskriver Region ansvarsfördelning inom vattenområdet med utgångspunkt från nämndernas reglementen, dels en syntesrapport, vars huvudsyftet varit att ge en överblick över de viktigaste utmaningarna, beskriva arbetet med att lösa dem samt ge förslag på förstärkta insatser.

Bedömning

Inledningsvis kan konstateras att bakgrunden till uppdraget – det ansträngda vattenförsörjningsläget – samtidigt inneburit vissa utmaningar också med genomförandet av själva uppdraget.

Många av de nyckelmedarbetare inom Region Gotland, som till vardags arbetar med VA-planering, -information, -säkerhet och -beredskap samt mer långsiktiga vattenförsörjningsfrågor, har varit och är i hög grad fortfarande inne i ett arbete som på ett eller annat sätt antingen hänger samman med gångna sommarens vattenbrist, den gångna vinterns kvalitetsproblem avseende dricksvattnet i Visbyområdet eller planeringen inför kommande sommars vattensituation.

Parallellt med detta fortgår genomförandet av alla planerade åtgärder som görs för att stärka robustheten i vattenförsörjningssystemen. Likaså fortgår den långsiktiga planeringen, där bland annat den aviserade multikriterieanalysen för Visbys framtida vattenförsörjning nyligen färdigställts och ska presenteras för tekniska nämnden i slutet på mars 2026.

Det har också skett förändringar i organisationen. Teknikförvaltningen och samhällsbyggnadsförvaltningen bildade vid årsskiftet en ny, gemensam

förvaltning. Även på avdelningsnivå har sammanslagningar genomförts, bland annat har just avdelningar som hanterat vatten- och VA-frågor inom både tidigare samhällsbyggnadsförvaltningen och tidigare teknikförvaltningen berörts.

Av naturliga skäl har därför föreliggande rapport till mycket stor del utgått från skriftligt material, kompletterat med intervjuer med ett starkt begränsat antal nyckelpersoner inom teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen, länsstyrelse och SGU.

Gotland, och i viss mån Öland, har i ett nationellt perspektiv unika utmaningar när det gäller vattenförsörjning och det finns därför en mycket stor mängd undersökningar, planeringsdokument, befintliga system/verksamheter och strukturer inklusive politiska beslut. En del av dessa är belagd med sekretess.

Huvudsyftet med rapporten varit att göra en syntes över väsentliga delar av detta material samt att ge förslag på åtgärder som stärker Gotlands vattenförsörjning på kort sikt. Huruvida detta är en realistisk ambition eller inte kan diskuteras, men förhoppningsvis kan syntesen ge en överblick över de viktigaste utmaningarna och hur arbetet med att lösa dem fortskrider.

Uppdraget har en tydlig inriktning mot grundvatten och är indelat dels i två tidsperspektiv, dels efter olika ansvarsområden. "Kort sikt" kan i det här sammanhanget innebära åtgärder inför kommande sommar likväl som åtgärder uppskattningsvis fem-tio år fram i tiden. Åtgärder på kortare sikt än så är inte realistiskt med tanke på de långa ledtider som gäller när det gäller när det gäller exempelvis nya grundvattentäkter. "Längre sikt" definieras som åren kring 2040 och därefter, det vill säga ungefär samma tidshorisont som flera centrala planerings/policydokument som den regionala utvecklingsstrategin, översiktsplanen och VA-policyn.

Organisatoriska frågor inom Region Gotland har inte berörts. Som redan nämnts har vattenfrågorna på förvaltningsnivå precis genomgått en större omorganisation. Allt vattenarbete, med undantag av de samverkansfrågor som kan kopplas till den regionala utvecklingsstrategin mål kring prioriteringen "Säkra miljö och vatten", är sedan 1 januari 2026 samlade i en och samma förvaltning. Den politiska styrningen sker fortsatt genom två nämnder. Det är lämpligt att efter viss tid utvärdera effekten av omorganisation för att på detta sätt identifiera ytterligare förbättringspotential när det gäller arbetet med vattenfrågorna.

Hur vattenfrågan kommer in i säkerhets- och beredskapsarbetet har inte heller berörts. Hela området är som bekant under snabb utveckling. Teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen har under de senaste åren förstärkt sitt eget arbete med dessa frågor kopplade till uppdraget som huvudman för den allmänna VA-försörjningen. Den utvärdering som regionstyrelseförvaltningen

gjort av stabsarbetet under sommaren 2025 års ansträngda vattenförsörjningsläge kommer enligt uppgift redovisas i andra sammanhang.

Slutligen har inte heller det rent praktiska förberedelsearbetet inför sommaren 2026 belysts. Detta samordnas för närvarande av en vattengrupp inom teknik- och samhällsbyggnadsförvaltningen. Information och förankring av detta arbete sker i skrivande stund inom tjänstepersonsorganisationen på olika sätt.

Ärendets behandling under mötet

Ärendet föredras av Jonas Nilsson, ekostrateg, regionstyrelseförvaltningen.

Ordförande ställer proposition på regionstyrelseförvaltningens förslag och finner att det bifalls.

Beslutsunderlag

Regionstyrelsen 2025-09-02, § 327

Bilaga 1. PM. Region Gotlands arbete med vattenrelaterade frågor. 2026-03-12

Bilaga 2. Region Gotland. Vattenförsörjning – syntes över genomfört arbete samt förslag på förstärkta insatser. Mars 2026.

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2026-03-12